

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 31 mars 2010

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om idrottens rum och arenor på idrottsforum.orgLäs mer om svensk idrott, idrottspolitik och idrottsforskning på idrottsforum.org

På senare tid har idrottens rum och arenor seglat upp som ett av de hetare forskningsområdena inom idrottsforskningen, underavdelning sport management. Tecknen är flera, och många av dem kommer från Danmark, där man tidigt noterade kommunala mångmiljonsatsningar på arenor som skulle komma att ligga ganska nära varandra och där de affärsmässiga bedömningarna var minst sagt diskutabla. Danmark har en särskild fond, Lokale- og anlægsfonden, i området och dessutom Idrættens Analyseinstitut, vars uppgift det är att bevaka utvecklingen på bland annat arenaområdet. Tillsammans har LoA och Idan arrangerat konferenser om arenafrågor, och Idan är initiativtagare till en nordisk konferens i Göteborg i höst om idrott och idrottsfaciliteter. Frågan har väckts också i Norge med forskning och publikationer som följd, och i Sverige har bildats ett Kompetenscentrum för Idrottsmiljöer, i april äger konferensen Framtidens idrottsanläggningar rum i Stockholm, och Riksidrottsförbundet uppdrog för ett par tre år sedan åt Josef Falhén och Paul Sjöblom att utreda arenasituationen i Sverige. Deras utredningen föreligger nu som en FoU-rapport från RF, *Idrottens anläggningar: Ägande, driftsförhållanden och dess effekter*. Det är som vanligt ett nöje att läsa en av Hans Lundbergs knivskarpt analyserande recensioner; den här gången är kniven tveeggad, i den meningen att han karvar fram det goda som finns likväl som det som dessvärre saknas i rapporten.

Ris och ros till arenarapport

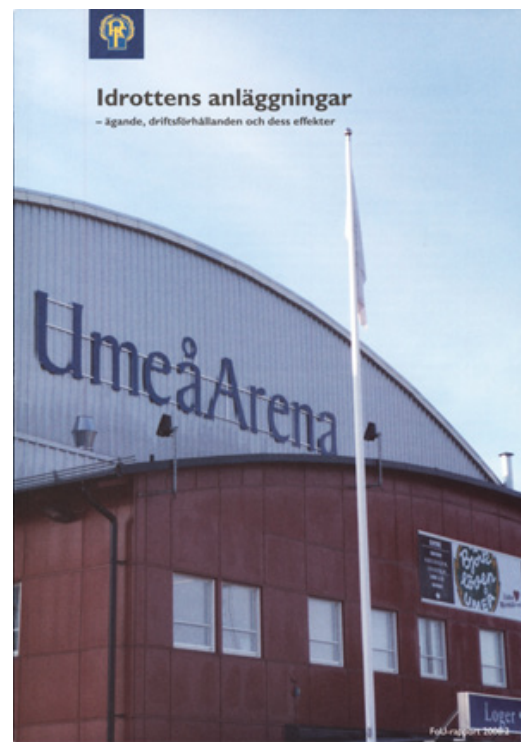
Hans Lundberg

Ekonomihögskolan, Linnéuniversitetet

Josef Fahlén & Paul Sjöblom
Idrottens anläggningar: Ägande, driftsförhållanden och dess effekter
97 sidor, hft.
Stockholm: Riksidrottsförbundet 2008
(FOU-rapport 2008:2)
ISBN 978-91-977397-5-7

För ett par månader sedan (2009-11-26) arrangerade Sveriges Kommuner och Landsting, via sitt särskilda organ för kunskapsuppbyggnad kring idrottsanläggningar (Kompetenscentrum för Idrottsmiljöer), en konferens om idrottens anläggningar. Den ansvarige för centret/konferensen (Roger Johansson) konstaterade i ett av sina mail i vår mail-växling att det "tyvärr saknas mycket kunskap inom området". Denna kunskaps- och forskningsbrist söker historikern/idrottshistorikern Paul Sjöblom och pedagogen/idrottsvetaren Josef Fahlén lämna viktiga bidrag till med sin föredömligt korta men ändå fylliga RF-rapport. Rapporten beställdes av Riksidrottsförbundet med anledning av att Smålands Idrottsförbund på RF-stämman 2007 yrkade att de nya ägandeformerna kring idrottens anläggningar skulle utredas.

Rapporten rekommenderas varmt om man har intresse i fältet – forskare, student, föreningsrepresentant, politiker, näringslivsrepresentant egalt. Texten är omedelbart tillgänglig för vem som helst utan att för den skull göra sig skyldig till mindre bra former av förenkling. För läsare med lite tid erbjuds inledningsvis en fyllig sammanfattning som väl summerar det centrala i innehållet. Rapporten består därefter av fyra kapitel. Efter ett kortare första kapitel

(*Introduktion*) där en bakgrund till kunskapsbehovet följs av syfte, frågeställningar, metod och avgränsningar, följer rapportens två dominerande kapitel. Det andra kapitlet (*Bakgrund: Vetenskapen om och diskussionerna kring idrottens anläggningar*) ger en gedigen översikt över det svenska forskningsläget och (framförallt) opinion och diskussion på lokal/kommunal nivå kring idrottens anläggningsfrågor. Det tredje kapitlet (*Fallstudier av Umeå och Norrtälje*) beskriver två fallstudier som detaljerat illustrerar två olika lösningar vad gäller ägande och drift; Norrtälje Sportcentrum, Norrtälje kommun, vars organisationsmodell för kommunens nya multiarena är stiftelseformen och där driften tar sig formen av ett anläggningsråd i vilket intressenterna hanterar driftsfrågorna; samt SkyCom Arena, Umeå kommun, vars organisationsmodell för den nya ishockeyhallen är privat ägande och där driften främst styrs av ett avtal som säkerställer kommunalt inflytande över fördelningen av halltider. Det fjärde och sista kapitlet (*Konklusion*) redogör givetvis som sig bör för studiens slutsatser.

Det finns som jag uppfattar det tre huvudsakliga skäl till varför tid ägnad med rapporten är väl investerad:

1) Metodologin är väl genomförd samt utmärkt avpassad för kunskapsläget inom fältet. Författarna påpekar på slutet att deras tillvägagångssätt (smalt urval/djupstudier via två fallstudier) ”gör bredare generaliseringar svåra, och att våra slutsatser är tentativa” (s. 90). Att generaliseringar undviks och slutsatser är försiktiga är som jag ser det föredömligt i och med att fältet är jungfruligt. Empiriskt detaljerade beskrivningar av två konkreta fall gör här istället avsevärt större nytta. Av samma skäl är inga mer långtgående slutsatser möjliga och då är det bra att avstå och istället ge några riktningsgivare för fortsatt empiriskt arbete. Vad jag dock saknar är mer specifika formuleringar av nya frågeställningar för framtida forskning relaterat till idrottens anläggningar (mer om tänkbara uppslag nedan). 2) Framförallt den ena fallstudien, den om Norrtälje Sportcentrum, ger en mycket detaljerad inblick i en organisationsmodell som vanligen hamnar i skymundan av de lösningar som dominerar debatten (OPP – offentligt och privat partnerskap, övergång från kommunalt till privat ägande, bibehållet kommunalt ägande med nya inslag). Att få en empiriskt närgången beskrivning av den mer ovanliga stiftelselösningen är ett välkommet och viktigt tillskott till debatt och forskning om idrottens anläggningar. 3) Genomgången av det svenska forskningsläget och opinion och diskussion på lokal/kommunal nivå kring idrottens anläggningsfrågor är gedigen och framförallt är det kommunala perspektivet viktigt då diskrepansen mellan Riksidrottsförbundets vanligt förekommande starkt normativa argumentation (propagandistiska enligt kritikerna) och kommunernas realpolitik (”kommunerna bedriver en idrotts- och anläggningspolitik som är betydligt mer pragmatisk än den på riksnivån”, s. 85) är betydande. Att författarna distinkt hävdar det kommunala perspektivet kan kanske i den bästa av världar leda till att uppdragsgivaren (RF) överväger att nyansera sin diskursiva produktion, det vill säga söka sig bort från det ideala/normativa/propagandistiska och istället söka avpassa den till de pragmatiska realiteter som styr kommuners handlande.

Med ovanstående glada tillrop i minne vill jag ändå framhålla att det saknas en del viktiga aspekter i rapporten. Det kanske inte ingick i uppdraget från RF och rapporter som denna ska väl hamna runt de där 100 sidorna jämnt men ändå, följande frågor kan vara några exempel på vad kommande rapporter/forskning kan beakta:

Tunn maktdiskussion: En av studiens fyra frågeställningar är ”Hur har maktförhållandena förskjutits avseende kontrollen över anläggningarna”? Förutom att författarna på denna punkt uttalar sig som mest sparsamt utifrån det empiriska materialet (relativt de tre andra frågeställningarna), saknas någon form av rudimentär angöring av ’makt’ som teoretiskt begrepp och mångfacetterad praktik. I egen forskning (Lundberg, 2009) framhålls olika aspekter av makt i sammanhanget, t ex att diskurser om idealitet och folkrörelseidrott har sådant grepp om common sense-uppfattningar om vad idrott i Sverige är och inte är att det fortfarande är möjligt att tämligen smärtfritt uppbåda folkligt och politiskt stöd för kommunalekonomisk finansiering/subventionering av den upplevelseindustriellt orienterade affärsverksamhet som numera ganska många kommuner investerat i. En av författarnas slutsatser är ett påbörjat men inte utvecklat alternativkostnadsresonemang relaterat till de ”nya, stora anläggningar som byggs i representationsidrottspublik-, PR- men även breddidrotts syfte” (s. 85), det vill säga vilka andra idrottsliga anläggningar dessa kommuner kunde ha investerat i om man valt annorlunda. Besluten blev som de blev av flera skäl men att makt i form av t ex ekonomiska intressen och ekonomiskt starka idrotter är ett av skälen är tydligt, varför en mer utvecklad diskussion om makt som begrepp och praktik hade behövts.

Avsaknad av inblick i anläggningsfrågorna internationellt: Ägande, drifts-, tillgänglighets- och finansieringsfrågor relaterat till idrottens rum och arenor är och har varit en högaktuell fråga i många länder, i vissa fall under ganska lång tid. Givet den gedigna beskrivningen av den svenska forskningen och praktiken (kapitel 2) är frånvaron av internationell forskning och inblickar i internationell praktik med bäring på svenska förhållanden påtaglig och besvärande. T ex har heta debatter förekommit i olika länder om den i Sverige så omhuldade OPP-logiken i vilken privat och offentligt kapital legeras med mycket skiftande konsekvenser för berörda lokala ekonomier som följd. Som exempel kan nämnas debatter och forskning i USA och Kanada (Se Lundberg, 2009, för översikt). Mest entydigt negativa efter avsevärda forskningsinsatser nedlagda är amerikanska nationalekonomerna: ”All available data suggest that continued public investment in sport stadiums is madness. Sports subsidies don’t produce economic benefits

” *Givet den gedigna beskrivningen av den svenska forskningen och praktiken (kapitel 2) är frånvaron av internationell forskning och inblickar i internationell praktik med bäring på svenska förhållanden påtaglig och besvärande.*

sufficient to justify their public subsidies. At best, they are an inefficient and unfair way to attain such "intangible" benefits as civic pride or urban identity. They unfairly burden those who don't follow professional sports or who can't afford to watch live games" (Bast, 1998: 2). Även om de svenska och nordamerikanska idrottsmodellerna skiljer sig markant åt menar såväl författarna som jag att man ska ställa sig mycket frågande inför i Sverige förekommande maximer som "det är bra PR för staden" och "evenemangen drar folk/ökar skatteintäkter" när forskning i länder längre komna i frågan i vissa fall är så entydig att man som Bast ovan menar att "public investment in sport stadiums is madness".

Ingen diskussion om kunskaps- och kompetensbehov i affärsutveckling (ägande, utveckling och drift av idrottsliga anläggningar med marknadsinslag): I slutsatserna framhåller författarna att man har svårt att se att några andra föreningar än de riktigt stora kan äga och driva egna anläggningar. Författarna framhåller avsaknad av ekonomisk stabilitet och bristande administrativ kompetens som två av skälen. Som verksam forskare inom entreprenörskap läser jag det som bristande kunskap och kompetens i affärsutveckling. Nya behov sammanhanget är uppmärksammat på europeisk nivå: *International Association of Assembly Managers (IAAM)* är branschorganisation för en i USA väletablerad profession (IAAM grundades 1924) som spelar i sin egen division vad gäller utveckling, drift, ledning, styrning och kontroll av idrottens rum och arenor. Först 80 år senare, 2004, förelåg underlag att bilda IAAM Europa. En till europeiska förhållanden anpassad blåkopia av IAAM's tjugoförårsjubilerande *Public Assembly Facility Management School* erbjöds för första gången i Basel, Schweiz, 3-7 september 2006. Sverige, Cypern, Grekland, Italien och Finland har istället valt att påbörja uppbyggandet av en egen utbildningsstruktur i projektet 'Sports Coordinator'. Varför det är att föredra framför access till åtta decenniers amerikansk kunskapsuppbyggnad via IAAM Europa framgår inte av publika informationskällor. Att vara ansvarig för en kommunalt ägd och politiskt styrd anläggning är en komplex uppgift men av annan art relativt ansvar för affärsutveckling, ledning, drift, styrning och kontroll av en idrottslig anläggning verkandes på helt eller delvis konkurrensutsatta marknader. Huruvida konkurrensen är lokal, regional, nationell eller internationell är inte det väsentliga, utan snarare det faktum att en marknadskomponent tillkommer i samtliga organisatoriska former bortom den traditionella (helägd kommunal anläggning). Oavsett grad, form och omfång på denna marknadskomponent tilltar kraven på kompetens och kunskap i affärsutveckling. Fallet med SkyCom Arena i Umeå belyser skriande brister i detta avseende. Det enda Arenabolaget mäktade med att göra när elpriserna sköt i höjden var att om och om igen försöka omförhandla (=öka) det kommunala driftsbidraget (s. 76). Detta samtidigt som arenachefen Håkan Palm tvingas konstatera att "förväntningarna på lukrativa sidoarrangemang hittills kommit på skam [då] det visat sig svårt att locka såväl artister som mässarrangörer i den utsträckning man hade hoppats på" (s. 76-77). Mer tydligt kan inte affärsmissig inkompetens uttryckas; en lycka-till-passning på fotbollsspråk – går det så går det.

* * *

Med sin rapport söker författarna lämna viktiga kunskapsbidrag för att sådana passningar och andra stolpskott och snedsparkar ska kunna undvikas i möjligaste mån. Det lyckas de utmärkt med varför rapporten rekommenderas varmt.

Referenser

- Bast, Joseph L. (1998). Sport Stadium Madness. Why it Started. How to Stop it. I *Policy Studies*, No. 85, February 23, 1998. The Heartland Institute: Heartland Policy Study No. 85.
- Lundberg, Hans (2009). *Kommunikativt entreprenörskap: Underhållningsidrott som totalupplevelse före, under och efter formeringen av den svenska upplevelseindustrin 1999-2008*. Växjö: Växjö universitet.

© Hans Lundberg 2010.

Beställ boken från [Riksidrottsförbundet](#)

Kjøp boken fra [Riksidrottsförbundet](#)

Køb bogen fra [Riksidrottsförbundet](#)

Buy this book from [Amazon.co.uk](#)

Buy this book from [Amazon.com](#)